

BÀN VỀ MÂU THUẦN XÃ HỘI

ĐẶNG VỸ CHÍ^(*). *Lun she hui mao dun. Quang minh*
nhật báo, ngày 22/9/2009.

DƯƠNG QUỐC ANH
dịch

Từ những năm 90 của thế kỷ trước tới nay Trung Quốc luôn ở vào thời kỳ mâu thuẫn xã hội căng thẳng, một số mâu thuẫn không đối kháng đã diễn biến thành mâu thuẫn đối kháng. Khủng hoảng kinh tế toàn cầu hiện nay đã khiến mâu thuẫn xã hội càng thêm gay gắt. Lịch sử đã cho thấy khủng hoảng kinh tế rất dễ mang lại khủng hoảng xã hội. Liệu có thể dùng quản lý xã hội cao siêu để giảm nhẹ mức độ khủng hoảng kinh tế hay không? có thể dùng quản lý cao siêu để đẩy nhanh bước tiến thoát ra khỏi khủng hoảng hay không?- điều này phải xem bản lĩnh hoá giải mâu thuẫn của chúng ta. Mâu thuẫn xã hội hiện nay có thể nói không cái gì là không có, chỉ có một số là chưa có mà thôi. Mâu thuẫn xã hội trong các đô thị thường được phân thành 5 loại: 1) Tranh chấp lao động, tư bản; 2) Bồi thường nhà đất; 3) Bố trí di dời; 4) Cải tạo chế độ doanh nghiệp; 5) Luật pháp không công bằng. Cũng có người phân thành hơn 10 loại, như trưng dụng nhà đất; di chuyển nhà ở; cải cách chế độ doanh nghiệp; việc làm cho người lao

động; bảo hiểm xã hội; giáo dục, môi trường; tiền tệ chứng khoán; y tế, an toàn sản xuất, an toàn thực phẩm v.v... Những cách phân loại trên là phân loại theo nguyên nhân trực tiếp, mâu thuẫn hiển hiện rõ ràng, tồn tại xác thực, nhưng cách phân loại này mới ở tầng nấc nông không phải ở tầng nấc sâu. Phân loại nguyên nhân theo tầng nấc sâu thì mâu thuẫn xã hội trước mắt của Trung Quốc chủ yếu có mâu thuẫn giàu nghèo, mâu thuẫn quan dân, mâu thuẫn chính (quyền) xã (hội). Những mâu thuẫn này thể hiện bằng 10 đặc điểm sau:

1- Xét từ nguyên nhân hình thành, mâu thuẫn xã hội hiện nay có tính phức tạp, tính tổng hợp, tính nhiều nguyên nhân. Có khả năng nhiều loại mâu thuẫn bắt nguồn từ một ước số, nhiều ước số có khả năng tác dụng vào một mâu thuẫn. Những triệu chứng của mâu thuẫn cho thấy hướng đi của cảm nhiễm có sự đan xen.

^(*) GS., Khoa Xã hội, Trường Đại học Thượng Hải.

2- *Xét từ quá trình hình thành*, mâu thuẫn xã hội hiện nay có tính bột phát, tính nhạy cảm, vừa chạm là bùng nổ, không kịp đề phòng. Có lúc thậm chí là “nghe thấy tiếng sấm lớn ở nơi không có tiếng động”, “vấn đề nhỏ” thường bị một số người “thổi phồng”.

3- *Xét từ qui mô*, mâu thuẫn xã hội ngày nay có xu thế lớn lên, nhiều tính nhóm đông, siêu lớn. Người trực tiếp, có liên quan dính líu vào là dễ hiểu. Nhưng nhóm đông không có lợi ích trực tiếp vì sao lại dính líu vào? Hơn nữa số người của nhóm đông không có lợi ích trực tiếp dính líu vào lại nhiều hơn nhiều nhóm đông có lợi ích trực tiếp, dẫn tới những sự kiện có qui mô trên một vạn người nhiều lên.

4- *Xét từ tính tổ chức*, mâu thuẫn xã hội hiện nay có tính nghiêm ngặt. Một số sự kiện có tính nhóm đông, tổ chức rời rạc, nhưng cũng có không ít khẩu hiệu của sự kiện có tính nhóm đông không thể phản bác, tổ chức chặt chẽ, giọt nước không lọt. Một số sự kiện có tính nhóm đông sau khi giải tán trên mặt đất không hề có rác bẩn, điều này nhiều ít cho thấy rõ mặt tổ chức chặt chẽ của họ.

5- *Xét từ độ nóng*, mâu thuẫn xã hội hiện nay là bạo lực hoá. Chỉ vì một sự việc nhỏ nhoi mà dẫn tới hành vi xung đột dữ dội hầu như là việc không lạ. Một đoàn đi du lịch Đài Bắc chỉ vì tranh nhau đứng cạnh 3 chữ “Nhật nguyệt đàm” để chụp ảnh kỷ niệm mà chẳng ai nhường ai, kết quả dẫn tới động chân động tay, bị giới truyền thông bên ngoài đưa tin xấu “mất mặt”. Ngoài ra chuyện động dao, động súng cũng không ít.

6- *Xét từ phương tiện kỹ thuật*, mâu thuẫn xã hội hiện nay là trí năng hoá. Hai bên mâu thuẫn đều sử dụng kỹ

thuật cao, huy động đấu nhau thậm tệ trên mạng. Có lúc thế giới ảo đối lập với thế giới vật chất thực, ví dụ như sự kiện Đặng Ngọc Kiều tại Hồ Bắc^(*) cho đến ngày 5/6/2009 số người tham gia chia sẻ ý kiến trên mạng đã đạt hơn 3,8 triệu lượt người. Điều này là không sao hiểu nổi trong quá khứ. Xu hướng của mấy năm gần đây là: thế giới ảo thúc đẩy thế giới vật chất chuyển choạng tiến lên, lượn vòng đi lên.

7- *Xét từ quá trình hoá giải*, mâu thuẫn xã hội hiện nay “có tính lâu dài, đến rất nhanh, lui lại chậm”, thường thấy đường như lùi, báo cáo lên trên cũng nói đã giải quyết, nhưng trên thực tế vẫn chưa hết, lãng phí thời gian lâu dài, để lại hậu di chứng. Như một câu nói cổ xưa của Trung Quốc: bệnh đến như núi sập, bệnh đi như kéo tơ.

8- *Xét từ diện lây lan*, mâu thuẫn xã hội hiện nay có tính toàn cầu. Sự kiện xảy ra tại một thôn, một xã, chỉ mấy phút sau là đã đầy thành gió mưa, việc lớn việc nhỏ đều bị một số người trong nước, ngoài nước đồn thổi sôi sùng sục, thậm chí truyền khắp thế giới khiến nhiều bên bình luận.

9- *Xét từ hậu quả*, mâu thuẫn xã hội hiện nay có tính nguy hiểm. Các hảo hán Lương Sơn trong “Thủy Hử” chỉ chống tham quan, không chống hoàng đế. Phần lớn các sự kiện có tính nhóm

(*) Đặng Ngọc Kiều là nữ nhân viên phục vụ nhà hàng ở huyện Bá Đông, tỉnh Hồ Bắc. Một hôm, 3 quan chức thuộc chính quyền trấn đến nhà hàng ăn uống, nghỉ ngơi và yêu cầu nhân viên này phục vụ “đặc biệt”. Khi bị từ chối, những người này đã đánh cô ta. Phản ứng lại, cô nhân viên đã dùng dao gọt hoa quả đâm bị thương 2 người, sau đó một người đã bị chết. Sau khi vụ án xảy ra có 2 luồng ý kiến. Một luồng bên vực nhân viên, cho rằng đó là tự vệ chính đáng; luồng ý kiến khác cho rằng nữ nhân viên tự vệ quá mức, không cần thiết (ND).

đồng ngày nay cũng chỉ chống tham quan. Thế nhưng nếu còn cho phép theo qui cách cũ chia ra là tả, hữu, thì hiện nay bất kể là phái tả hay phái hữu đều có cá biệt người không biết do động cơ nào đã ngang nhiên từ hai cực đó chia mũi nhọn lên trên, không để ý là sẽ dẫn tới xã hội động loạn.

10- Xét từ tính chu kỳ, mâu thuẫn xã hội ngày nay có tính ngắt quãng, tính giai đoạn, tính chuyên đề. Do công trình nào đó có chuyện, công trình kết thúc rồi, sự việc qua đi rồi, mâu thuẫn cũng tạm xong một dạo. Nhưng hễ có một công trình khác tới là mâu thuẫn lại nổi lên. “Mâu thuẫn-hoá giải-tiến lên-lại mâu thuẫn- lại hoá giải- lại tiến lên ”. Tính chu kỳ bắt nguồn từ tính song trùng, trong việc tốt có việc xấu, trong công năng dương có công năng âm.

Quyết không thể coi nhẹ mâu thuẫn xã hội nghiêm trọng hiện nay. Hoá giải mâu thuẫn phải dùng nhiều loại thủ đoạn cùng một lúc. Có 3 cách hoá giải mâu thuẫn xã hội cơ bản nhất, nhưng thường bị người ta xem nhẹ:

Một, phải biết làm công tác quần chúng. Có 5 yếu điểm cơ bản: một là phải chấn chỉnh quan điểm quần chúng; hai là phải đi sâu hiểu biết quần chúng; ba là phải vận dụng tiếng nói quần chúng; bốn là phải lợi dụng tổ chức quần chúng; năm là phải tìm tòi kỹ tâm lý xã hội.

Hai, phải biết dùng các cuộc thảo luận lớn để hoá giải mâu thuẫn xã hội. “Hỏi kế ở dân” nhưng hỏi thế nào? Thảo luận là hình thức tốt nhất. Thảo luận là

mở cửa nói rõ, là ánh sáng, là minh bạch. Hiện nay có một số quan chức cảm thấy rất tủi thân, rõ ràng là có ý tốt, nhưng bị người ta hiểu lầm, thậm chí tiếng đồn khắp nơi, điều này có quan hệ trực tiếp tới việc ban đầu không thảo luận công khai. Anh không nói rõ vấn đề, người ta sẽ suy ra này nọ. Quảng bá lớn không phát triển thì quảng bá nhỏ sẽ phát triển, tin đồn sẽ công khai

Ba, phải biết dùng hoà giải lớn để hoá giải mâu thuẫn xã hội. Mâu thuẫn xã hội tồn tại ở bất kỳ quốc gia nào, bất kỳ lúc nào. Nước Mỹ chủ trương thông qua các phương thức như trọng tài, điều đình, hoà giải, v.v... để giải quyết tranh chấp và mười năm qua, thông qua hoà giải số vụ tranh chấp được giải quyết ngày một tăng. Công tác hoà giải của Trung Quốc đã đi trước Mỹ, các nơi trong nước đều có kinh nghiệm về mặt này. Muốn làm tốt công tác hoà giải phải làm được 4 cái cần phải: cần phải hình thành một đội ngũ nhiệt tình với công việc; cần phải tổ chức hình thành một mạng lưới hoà giải có qui định rõ ràng, có hạt nhân có ngoại vi; cần phải hình thành chế độ; cần phải không ngừng cải tiến phương pháp hoà giải.

Tóm lại xã hội hài hoà không phải là xã hội không có mâu thuẫn. Mâu thuẫn là phổ biến. Hai bên mâu thuẫn không ngừng kết hợp lại sau khi hoá giải, do kết hợp mà cùng xây dựng, cùng hưởng; đó chính là qui luật diễn biến của xã hội.